

ЛІТЕРАТУРА

1. Зайцева Р. Г. Методика обучения курсантов старших курсов высших инженерных морских училищ профессиональной диалогической речи с применением ролевой игры / Р. Г. Зайцева // Методика обучения иностранным языкам. Романское и германское языкознание. – Минск, 1987. – Вып. 2. – С. 9–13.
2. Мироненко Е. В. Обучение специальной лексической компетенции курсантов-судоводителей на основе псевдо-эквивалентной терминологии морского английского языка: дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / Е. В. Мироненко. – Пятигорск, 2013. – 190 с.
3. Ступина Л. Г. Формирование иноязычной профессионально- коммуникативной компетентности морских специалистов в учебном комплексе «Морской лицей – Морской вуз»: автореф. ... дис. канд. пед. наук: 13.00.08 / Л. Г. Ступина. – Калининград, 2012. – 26 с.
4. Фролова О. О. Формування соціокультурної компетенції майбутніх навігаційних офіцерів у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / О. О. Фролова. – Тернопіль, 2015. – 24 с.

REFERENCES

1. Zajceva, R. G. Metodika obuchenija kursantov starshih kursov vysshih inzhenernyh morskikh uchilishh professional'noj dialogicheskoj rechi s primeneniem rolevoj igry [Methods of training cadets of senior courses of higher engineering marine schools of professional dialogical speech by means of gaming] (in Russian). Metodika obuchenija inostrannym jazykam. Romanskoe i germanskoe jazykoznanie, 1987, Vol. 2, pp. 9–13.
2. Mironenko E. V. Obuchenie special'noj leksicheskoj kompetencii kursantov-sudovoditelej na osnove psevd-jekvivalentnoj terminologii morskogo anglijs'kogo jazyka [Training of special lexical competence of cadets-navigators on the basis of pseudo-equivalent terminology of marine English]: dys. kand. ped. nauk: 13.00.02 / E. V. Mironenko, Pjatigorsk, 2013. – 190 p.
3. Stupina L. G. Formirovanie inozazychnoj professional'no- komunikativnoj kompetentnosti morskikh specialistov v uchebno kompleksе «Morskoy licej – Morskoy vuz» [Formation of foreign professional and communicative competence of marine specialists in the educational complex "Marine Lyceum - Maritime University"]: avtoref. dis. kand. ped. nauk: 13.00.08 / L. G. Stupina, Kaliningrad, 2012. – 26 p.
4. Frolova O. O. Formuvannya sotsiokul'turnoyi kompetensiyi maybutnikh navihatsiynykh ofitseriv u protsesi vyvchennya profesijno oriyentovanykh dystsyplin [Formulation of sociocultural competence of the future Navigators in the process of studying professionally disciplines]: dys. ... kand. ped. nauk: spets. 13.00.04 «Teoriya i metodyka profesijnoyi osvity» / O.O.Frolova, Ternopil'. 2015. – 24 p.

Стаття надійшла в редакцію 21.09.2017 р.

УДК 378:37.091.12.011.3

DOI 10:25128/2415-3605.17.4.23

ОКСАНА БАБ'ЮК

babiuk.oksana@gmail.com

викладач

Галицький коледж імені Вячеслава Чорновола

вул. Богдана Хмельницького, 15, м. Тернопіль

**ЦІЛІ ТА ЗМІСТ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ
АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МОНОЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ**

Проаналізовано сучасні підручники англomовної підготовки фахівців туристичної галузі стосовно достатності та ефективності вправ для навчання монологу англійською мовою, що засвідчило певну невідповідність змісту навчальних матеріалів завданням підготовки майбутніх спеціалістів, а отже, й необхідність уточнення цілей і змісту формування компетентності в монологічному мовленні. Конкретизовано практичну, професійну, освітню, розвивальну, виховну цілі навчання монологу. Уточнено предметний і процесуальний аспекти змісту формування професійно орієнтованої англomовної компетентності в монологічному мовленні. Проаналізовано компоненти предметного аспекту: сфери спілкування, мовленнєві ситуації та ролі, невербальні засоби комунікації, комунікативні

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

цілі, теми, проблеми, мовленнєвий, мовний, лінгвосоціокультурний матеріал, навчальні і комунікативні стратегії для оволодіння і реалізації монологічного мовлення. З урахуванням потенційних професійних обов'язків фахівців туристичної галузі, посад, що вони можуть обіймати, визначено типові комунікативні ситуації, в яких реалізується монологічне мовлення, номенклатуру комунікативних ролей, уточнено наміри мовців і стилі мови, типові в певних ситуаціях. Конкретизовано прямі (когнітивні) та непрямі (метакогнітивні) навчальні, комунікативні (компенсаторні) стратегії. У межах процесуального аспекту обґрунтовано вміння в монологічному мовленні, а також декларативні та процедурні знання, якими потрібно оволодіти студентам для реалізації ефективної комунікативної діяльності.

Ключові слова: професійно орієнтована англomовна компетентність в монологічному мовленні, майбутні фахівці сфери туризму, цілі, зміст, знання, вміння.

ОКСАНА БАБЮК

преподаватель
Галицкий колледж имени Вячеслава Чорновола
ул. Богдана Хмельницкого, 15, г. Тернополь

ЦЕЛИ И СОДЕРЖАНИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОЙ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В МОНОЛОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ

Отмечено, что анализ современных учебников англоязычной подготовки специалистов туристической отрасли относительно достаточности и эффективности упражнений для обучения монолога на английском языке продемонстрировал определенное несоответствие содержания учебных материалов задачам подготовки будущего специалиста, а следовательно и необходимость конкретизации целей и содержания формирования компетентности в монологической речи. Конкретизирована практическая, образовательная, развивающая, воспитательная, профессиональная цели. Определены предметный и процессуальный аспекты содержания формирования профессионально ориентированной англоязычной компетентности в монологической речи будущих специалистов туристической отрасли. Проанализированы компоненты предметного аспекта: сферы общения, речевые ситуации и роли, невербальные средства коммуникации, коммуникативные цели, темы, проблемы, речевой, языковой, лінгвосоціокультурний матеріал, учебные и коммуникативные стратегии для овладения и реализации монологической речи. С учетом потенциальных профессиональных обязанностей специалистов туристической отрасли, должностей, которые они могут занимать определены типичные коммуникативные ситуации, в которых реализуется монологическая речь, номенклатура коммуникативных ролей, уточнены намерения говорящих и стили речи, характерные для определенных ситуаций. Конкретизованы прямые (когнитивные, мнемонические) и непрямые (метакогнитивные, социальные, аффективные) учебные и коммуникативные (компенсаторные) стратегии. В контексте процессуального аспекта обоснованы умения в монологической речи, а также декларативные и процедурные знания, которыми нужно овладеть студентам для реализации эффективной коммуникативной деятельности.

Ключевые слова: профессионально ориентированная англоязычная компетентность в монологической речи, будущие специалисты туристической отрасли, цели, содержание, знания, умения.

OKSANA BABIUK

Lecturer
Galicki college named after Viacheslav Chornovil
15, Bohdan Hmelnytskyi Str., Ternopil

AIMS AND CONTENTS OF FORMING PROFESSIONALLY ORIENTED ENGLISH LANGUAGE COMPETENCE IN MONOLOGUE SPEECH OF FUTURE SPECIALISTS IN THE SPHERE OF TOURISM

The analysis of modern textbooks for English language training of specialists in the field of tourism has demonstrated lack of correlation between the contents of learning materials and the tasks of future specialists' training, and, therefore, the necessity to determine the aims and contents of teaching professionally oriented

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

monologue speech. Practical, professional, educational, developmental, instructional aims of forming professionally oriented English language competence in monological speech of specialists in the field of tourism have been specified. The aims define the contents of learning which is regarded as a complex hierarchical structure which summarises what students should learn. Subject and procedural aspects of the contents of forming professionally oriented English language competence in monological speech of specialists in the field of tourism have been determined. The components of subject aspect – spheres of communication (it has been determined that professional sphere dominates), situations and roles, nonverbal means of communication, communicative purposes, topics, texts, language and linguosociocultural material, learning and communicative strategies used to speak effectively – have been analyzed. Taking into account typical professional duties of specialists in the field of tourism, and the positions they may occupy, there have been determined typical communicative situations, roles, intentions of the speakers and styles. For example, communicative situation – presentation of the company, tourist product in front of the audience; communicative role – manager of tourism; communicative intentions – to present the information, describe the advantages, present facts and data, persuade the audience, urge to action; style – official. Direct (mnemonic and cognitive), indirect (metacognitive, social and affective) learning strategies as well as communicative (compensation) strategies have been specified. In terms of procedural aspect monological skills as well as declarative and procedural knowledge which students should master to communicate effectively have been determined. Further research should be focused on selecting learning materials to form professionally oriented English language competence in monological speech of specialists in the area of tourism.

Keywords: *professionally oriented English language competence in monological speech, specialists in the field of tourism, aims, contents, knowledge, skills.*

В умовах розширення співпраці туристичних компаній України з іноземними партнерами, їх виходу на міжнародні ринки послуг дедалі більшої ваги набуває формування у майбутніх фахівців сфери туризму англомовної комунікативної компетентності на належному рівні, одним із складників якої є компетентність в монологічному мовленні. Специфіка професійної діяльності фахівців туристичної галузі вимагає оволодіння ними вміннями монологічного мовлення з метою передачі інформації, презентації послуг тощо.

У зв'язку з цим постає необхідність конкретизації цілей та визначення змісту формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму з урахуванням сучасних реалій та вимог.

Питання оптимізації змісту формування компонентів іншомовної комунікативної компетентності фахівців різних галузей досліджували: Я. О. Дьячкова (професійно спрямована компетенція в говорінні майбутніх правознавців), Л. В. Шевкопляс (англомовна компетенція в аудіюванні майбутніх учителів), Ю. С. Авсюкевич (англомовна презентація студентів економічних спеціальностей). Однак аналіз наукового доробку українських дослідників показав відсутність публікацій щодо змісту навчання професійно орієнтованого монологу англійською мовою майбутніх фахівців сфери туризму.

З метою вивчення тенденцій в іншомовній професійній підготовці відповідних спеціалістів, практичного стану обраної проблеми ми здійснили аналіз вправ чинних вітчизняних та зарубіжних підручників, призначених для навчання майбутніх фахівців туристичної галузі. У ході аналізу застосували критерії, запропоновані Н. К. Скляренко [7]: вмотивованість, ступінь комунікативності, наявність/відсутність рольового компонента, наявність/відсутність опор, професійна спрямованість, посиленість за обсягом з поступовим його збільшенням, культурологічна спрямованість. Вони загалом релевантні тематиці нашого дослідження, однак, для ґрунтовного аналізу потребують доповнення критеріями: 1) наявність/відсутність вправ на розвиток умінь монологічного мовлення, 2) наявність/відсутність вправ на розвиток стратегій монологічного мовлення; 3) наявність/відсутність вправ на розвиток умінь непідготовленого монологічного мовлення. Другий критерій можна пояснити надзвичайною важливістю для ефективного оволодіння вміннями монологічного мовлення використання як навчальних, так і комунікативних стратегій, а третій – необхідністю розвивати вміння підготовленого і непідготовленого мовлення.

Аналіз низки підручників [10; 14 та ін.] уможливив такі висновки: 1) більшість з них містять вправи переважно для розвитку вмінь діалогічного мовлення; 2) вправи, які передбачають монологічне мовлення, зазвичай, дотекстові чи вправи на переказ/аналіз прочитаного/прослуханого; 3) у підручниках недостатня кількість комунікативних вправ; 4) у

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

підручниках як правило відсутні вправи на розвиток навчальних та комунікативних стратегій; 5) спостерігається незначна кількість вправ на розвиток умінь не підготовленого монологічного мовлення; 6) вправи переважно є професійно спрямованими, з культурологічним спрямуванням, посилюючими.

Проведений аналіз сучасних підручників підготовки фахівців для туристичної галузі засвідчив невідповідність змісту сучасних навчальних матеріалів цілям і завданням навчання, а отже і необхідність визначення цілей та змісту навчання професійно орієнтованого монологу англійською мовою.

Мета статті – конкретизувати цілі та визначити зміст формування професійно орієнтованої англійської компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму.

Традиційно навчання іноземних мов у ВНЗ передбачає досягнення таких цілей: 1) практичної, спрямованої на оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування на міжнародному рівні, національними та культурними особливостями країн, мова яких вивчається, а також навчальними і комунікативними стратегіями; 2) освітньої, що включає розширення знань про культуру, міжкультурні реалії, розширення лінгвістичного кругозору через усвідомлення іншої системи понять; 3) виховної, яка передбачає виховання системи моральних цінностей засобами іноземної мови та шанобливого ставлення до світу, розвиток толерантності та емпатії до інших культур; 4) розвивальної, що передбачає розвиток мовленнєвих здібностей, психічних процесів та механізмів, позитивної мотивації до оволодіння іноземною мовою та культурою; 5) професійної, зорієнтованої на оволодіння мовленнєвими навичками та вміннями, необхідними для подальшого ефективного виконання професійних обов'язків в умовах міжкультурного спілкування [5, с. 63].

З урахуванням викладеного вище можемо конкретизувати цілі формування професійно орієнтованої англійської компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму, на яких ми зосереджуватимемо увагу при розробці відповідної методики.

Основною традиційно є практична мета, яка полягає у формуванні професійно орієнтованої компетентності в монологічному мовленні на рівні B2 відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти [2]. Враховуючи існуючі в сучасній методиці визначення [4, с. 340; 9, с. 72], під професійно орієнтованою англійською компетентністю в монологічному мовленні розуміємо здатність особистості реалізувати усномовленнєву комунікацію англійською мовою в монологічній формі у важливих сферах, типових і нестандартних ситуаціях професійного спілкування відповідно до комунікативного завдання, вибираючи адекватні вербальні та невербальні засоби. Як і сучасні методисти, під здатністю розуміємо сукупність знань, навичок умінь і здібностей, що уможливають вирішення професійних завдань та досягнення цілей комунікації майбутнім фахівцем [1, с. 29; 4, с. 340]. Знання та вміння будуть конкретизовані далі, а стосовно комунікативних здібностей, то вони розвиваються паралельно з навичками та вміннями. Серед комунікативних здібностей виокремлюють: здібність комуніканта до планування власних мовленнєвих дій, організації свого мовлення, забезпечення його зв'язності і логічності; здібність до самоконтролю; внутрішня мотиваційна готовність говорити; здібність використовувати паралінгвістичні засоби, які можуть сприяти досягненню мети; здібність самовиражатися через професійно спрямоване говоріння засобами іноземної мови; здібність переконати партнера по спілкуванню/аудиторію; здібність змінювати як форму, так і зміст мовлення відповідно до ситуації та аудиторії; здібність оцінювати себе шляхом аналізу власного мовлення тощо [4, с. 343; 8]. Комунікативні здібності значною мірою залежать і від рівня розвитку психічних процесів, пов'язаних з монологічною мовленнєвою діяльністю (передовсім пам'яті, уваги, мислення, мовленнєвих механізмів говоріння), а також мотивів. Таким чином, розвиток комунікативних здібностей можна розглядати як двосторонній процес: з одного боку, вони розвиваються паралельно з формуванням мовленнєвих навичок та умінь і, з іншого, – значну роль відіграє їх цілеспрямований розвиток у процесі навчання.

Освітня мета формування професійно орієнтованої компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму передбачає розширення кругозору студентів, у т. ч. лінгвістичного, усвідомлення специфіки спілкування англійською мовою. Освітня мета

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

повинна бути спрямована на: усвідомлення студентом фонетичних, граматичних, лексичних та стилістичних особливостей мови туризму; розуміння іншої системи понять; усвідомлення міжкультурного контексту; розширення знань про специфіку професійного спілкування у туристичній галузі; оволодіння фоновими знаннями, необхідними для спілкування в професійній сфері; усвідомлення особливостей поведінки й етикету в різних ситуаціях спілкування тощо; ознайомлення із особливостями професійно-трудової сфери спілкування в англійськомовних країнах [1, с. 33; 6].

Виховна мета полягає в формуванні толерантного сприйняття іноземної культури і спрямована на формування у студентів: культури спілкування з іноземними колегами; культури спілкування з іноземними клієнтами; поваги та толерантності до реалій, властивих іншим культурам; розуміння важливості міжкультурної комунікації для задоволення власних потреб (особистих і професійних).

Виховна мета реалізується за допомогою відповідного підбору навчального матеріалу, що демонструє культуру спілкування та толерантного ставлення до представників інших культур; а також залучення проблемних завдань, які можуть бути спрямовані на вирішення проблем, що виникли через незнання культурних реалій тощо.

Розвивальна мета безпосередньо пов'язана, насамперед, з практичною і передбачає цілеспрямований розвиток психічних процесів, механізмів, мотивації тощо. Серед завдань, які повинні бути вирішені в контексті реалізації розвивальної мети, виділяємо розвиток: готовності до участі в іноземному професійному спілкуванні; здібності комуніканта до планування власних мовленнєвих дій, організації свого мовлення, забезпечення його зв'язності і логічності; здатності до самоконтролю та самооцінки; внутрішньої мотиваційної готовності говорити; здатності самовиражатися через професійно спрямоване говоріння засобами іноземної мови; слухової короткочасної пам'яті та слухового самоконтролю, оперативної пам'яті, логічного мислення; здатності до здогадки (мовної, контекстуальної, ситуативної); автономії студентів – здатності до самостійного оволодіння та вдосконалення студентами вмінь професійно орієнтованого англійськомовного монологічного мовлення.

Професійна мета є також однією з провідних цілей і спрямована на розвиток умінь: висловлюватися на професійні теми у різних ситуаціях спілкування; планувати та реалізовувати презентації з урахуванням специфіки аудиторії; здійснення мовного посередництва в полікультурному професійному середовищі [1, с. 33]; виконувати різні види діяльності у різних професійних контекстах.

Серед професійних знань вкажемо: знання студентами особливостей професійного спілкування з урахуванням аудиторії; знання контексту та можливих типових ситуацій; кінетичних (комунікативно значимі рухи, до яких належать візуальний контакт: спрямованість, частота і тривалість зорового контакту, вираз обличчя або міміка, жести, пантоміміка, постава, поза та зміна пози в процесі спілкування, хода тощо), проксемічних (дотримання дистанції – публічна від 3,5 метрів до меж видимості або чутності публічний виступ – промова, доповідь, лекція тощо), соціальна (від 1,2 до 3,5 метра – спілкування під час групових зустрічей, практичних занять, семінарів, тренінгів), особиста/персональна (від 0,45 до 1,2 метра – бесіди, консультування, інструктаж, ділова зустріч тощо) засобів спілкування [9, с. 168] для ефективної професійної комунікації.

Професійна мета реалізується через професійну спрямованість навчання: залучення навчальних матеріалів на професійну тематику, організація спілкування в ситуаціях, які відображають ситуації реального спілкування, вирішення типових проблем, які виникають в роботі фахівців туристичної галузі.

Таким чином, формування професійно орієнтованої англійськомовної компетентності в монологічному мовленні передбачає досягнення окреслених цілей, що потрібно враховувати при розробці відповідної методики. При цьому провідними вважаємо практичну та професійну цілі.

Цілі навчання визначають його зміст, який є складною ієрархічною структурою [9, с. 193], сукупністю того, що студент повинен засвоїти для успішної реалізації окреслених цілей. Існують різні підходи до визначення компонентів змісту. Вітчизняні методисти, погляди яких ми підтримуємо, зазвичай, визначають предметний та процесуальний аспекти [4, с. 108].

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

До предметного аспекту відносять сфери спілкування, мовленнєві ситуації та ролі, невербальні засоби комунікації, комунікативні цілі, теми, проблеми, мовленнєвий матеріал (мовленнєві зразки, тексти), мовний матеріал (граматичний, лексичний, фонетичний), лінгвосоціокультурний матеріал, навчальні і комунікативні стратегії для оволодіння і реалізації монологічного мовлення [4, с.108]. До процесуального аспекту належать: уміння в монологічному мовленні, вправи для їх розвитку і відповідні знання; навички оперування лінгвосоціокультурним матеріалом і вправи для їх розвитку, вміння вступати в професійні комунікативні ситуації і орієнтуватись в них, вправи для їх розвитку і відповідні знання; лексичні, граматичні та фонетичні навички та вправи для їх розвитку, відповідні знання; вміння використовувати навчальні стратегії при оволодінні компетентністю в монологічному мовленні та комунікативні стратегії при спілкуванні.

Узагальнено зміст формування професійно орієнтованої англomовної компетентності в монологічному мовленні із відображенням його ієрархічної структури зображено на рис. 1.

Зупинимось детальніше на тих компонентах, які потребують детальнішого пояснення.

У Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти вказані чотири сфери спілкування: особиста, пов'язана з особистим життям студента в колі друзів, сім'ї; публічна, в якій суб'єкт навчання діє як член загальної спільноти чи якоїсь організації; професійна, пов'язана з виконанням професійних обов'язків; освітня, в якій суб'єкт навчання бере участь в організованому навчальному процесі [2, с. 45]. Стосовно навчання професійно орієнтованого монологу англійською мовою майбутніх фахівців сфери туризму домінують професійна сфера, зокрема, професійно-трудова, яка охоплює ситуації професійного спілкування, теми у туристичній галузі.

Рис. 1. Зміст формування професійно орієнтованої англomовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму.

**ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

У процесі формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні можуть реалізовуватися такі види спілкування [6, с. 4]: контактне – дистантне, безпосереднє, усне, монологічне, приватне – офіційне, вербальне (з використанням невербальних засобів).

Ураховуючи специфіку роботи фахівців туристичної галузі, їхні потенційні професійні обов'язки, посади, які вони можуть обіймати, ми визначили основні типові комунікативні ситуації, в яких реалізується монологічне мовлення, визначили номенклатуру комунікативних ролей, уточнили наміри мовців і стилі мови характерні для певних ситуацій (табл. 1).

Услід за науковцями [1, с. 40; 6] комунікативний намір трактуємо як передбачення бажаного результату спілкування, в основі якого є мотив, мета і зміст висловлювання. Як видно з табл. 1, у професійній діяльності у фахівців типовими є такі комунікативні наміри, як: представити інформацію, висвітлити і аргументувати переваги, унаочнити дані/факти, переконати, закликати до дій. Таким чином, у професійній діяльності фахівців туристичної галузі домінує монолог-переконання та офіційно-діловий стиль. Виділені комунікативні наміри враховуватимемо при визначенні номенклатури мовленнєвих умінь.

На основі аналізу програм з англійської мови встановлено, що навчання повинно реалізовуватись в межах таких тематичних блоків: 1) туристична галузь; 2) туристичні принади, 3) туроператори, 4) туристичні мотиви, 5) туристичні агенції, 6) транспорт, 7) проживання, 8) маркетинг та реклама в туристичній сфері.

Лінгвосоціокультурний матеріал включає насамперед лексику з національно-культурною семантикою (еквівалентну, безеквівалентну і фонову), техніко-комунікативні кліше (мовленнєві одиниці, які характеризуються високою передбачуваністю і вживаністю, регулярно використовуються носіями мови [3, с. 92]).

Таблиця 1

Номенклатура комунікативних ситуацій майбутніх фахівців сфери туризму, в яких реалізується монологічне мовлення

Комунікативні ситуації	Комунікативні ролі	Комунікативні наміри	Стилі мови
Презентація компанії (туристичного продукту) перед іноземною аудиторією	Менеджер з туризму	Представити інформацію; висвітлити і аргументувати переваги; унаочнити дані/факти; переконати аудиторію; закликати до дій.	офіційно-діловий
Інформування іноземних клієнтів про туристичні послуги, які надає компанія	Менеджер з туризму	Надати інформацію; висвітлити і аргументувати переваги; унаочнити дані/факти; переконати клієнтів; закликати до дій.	офіційно-діловий
Проведення екскурсії	Гід	Представити інформацію.	офіційно-діловий (з елементами розмовного)
Консультації клієнтів (наприклад, по маршрутах подорожі, готелям, екскурсійним програмам)	Менеджер з туризму, керівник туристичної групи	Надати інформацію; висвітлити і аргументувати переваги; переконати клієнтів; закликати до дій.	офіційно-діловий (з елементами розмовного)
Виступ на конференції	Менеджер з туризму, науковий співробітник	Висвітлити факти/інформацію; викласти і обґрунтувати точку зору; унаочнити дані/факти; узагальнити; довести.	науковий, офіційно-діловий
Встановлення ділових відносин з іноземними колегами	Менеджер з туризму	Надати інформацію; ознайомити з фактами / результатами/перевагами; переконати; довести; проаналізувати.	офіційно-діловий

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Мовний матеріал включає спеціальну термінологію і відповідні фонетичні моделі та граматичні структури, притаманні офіційно-діловому стилю, який домінують у професійному спілкуванні майбутніх фахівців сфери туризму.

Окремо варто розглянути навчальні та комунікативні стратегії як компоненти предметного аспекту змісту. Навчальна стратегія – це спосіб поведінки та мислення, що використовуються суб'єктом навчання для позитивного впливу на процес переробки інформації і зазвичай організовану, цілеспрямовану і регульовану послідовність визначених дій, які виконуються. Комунікативна стратегія – це усвідомлена лінія комунікативної поведінки мовця в конкретній ситуації спілкування [4, с. 445].

Особливої ваги в процесі оволодіння професійно орієнтованою англomовною компетентністю в монологічному мовленні набувають прямі (мнемонічні, когнітивні) та непрямі (метакогнітивні, соціальні, афективні) стратегії [11; 12]. До прямих стратегій оволодіння уміннями монологічного мовлення відносимо стратегії запам'ятовування (використання ключових слів, відтворення слів, фрагментів про себе, створення ментальних зв'язків, використання опор – створення семантичних карт, повторення) і когнітивні стратегії (використання клішованих фраз, активізація мовленнєвих моделей, узагальнення, виділення основного, визначення труднощів). Серед непрямих виокремлюємо: метакогнітивні – цілеспрямовані дії студента з покращення свого монологічного мовлення (планування монологічного висловлювання; зосередження уваги на ситуації, комунікативній меті; ведення записів; попереднє слухання чи читання з метою отримання інформації; організація вправлення (в т. ч. з носіями мови); самооцінювання; аналіз аудіозапису власного висловлювання; ведення статистики своїх помилок та визначення шляхів їх виправлення; самоконтроль і заміна навчальних стратегій за необхідності; врахування аудиторії у виборі стилю; експериментування з мовними одиницями [3, с. 588–589]); афективні (створення позитивних установок, подолання страху зробити помилку під час монологічного висловлювання, самозаохочення); соціальні (співробітництво з носіями мови чи більш досвідченими студентами).

До комунікативних стратегій належать насамперед компенсаторні, спрямовані на компенсацію недостатнього рівня сформованості компетентності в монологічному мовленні та недостатність досвіду (приспосовування висловлювання до свого рівня володіння англійською мовою, використання синонімів, опису, перефразування, міміки, жестів, слів-заповнювачів пауз).

Розглянемо детальніше окремі компоненти процесуального аспекту.

На основі аналізу низки джерел [1, с. 31; 3, с. 498] визначаємо такі вміння: використовувати набуті знання в процесі професійного спілкування англійською мовою; здійснювати англomовне усне спілкування в типових ситуаціях професійного життя; висловлюватися в ситуації професійного спілкування спонтанно і досить швидко на основі підготовленого тексту; спонтанно розвивати окремі положення у середньому темпі (150 слів/хв.); точно і детально описувати місце, хід подій тощо; висловлювати власну думку, даючи відповідні пояснення та наводячи аргументи; робити підготовлені презентації на різні професійні теми, аргументуючи твердження додатковими положеннями та відповідними прикладами; оформити своє висловлювання відповідно до мети спілкування; висловити свою думку, пояснити, запевнити колега/партнера по спілкуванню; переконати співрозмовника/аудиторію, порадити, спонукаючи його/їх до дій, вільно добираючи при цьому комунікативні засоби, типові в англomовній культурі; спростосувати певні твердження, зауваження тощо; вживати широке коло засобів зв'язку; використовувати прийняті усномовленнєві формули, пов'язані з оцінкою, розвитком аргументації, передбаченням, поясненням, висловленням власного бачення тощо.

Для досягнення відповідного рівня сформованості професійно орієнтованої англomовної компетентності в монологічному мовленні майбутні фахівці сфери туризму повинні оволодіти відповідними декларативними і процедурними знаннями. До декларативних знань (пов'язаних із теорією) відносимо знання: фахової термінології; найуживаніших інтонаційних моделей англійської мови; передбачених програмою граматичних явищ (часи дієслова, активний та пасивний стан; пряма та непряма мова; умовний спосіб дієслова; неособові форми дієслова; множина іменників та присвійний відмінок іменника; ступені порівняння прикметників; артикль, займенники, числівники; типи питальних речень, складнопідрядні та складносурядні

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

речення), властивих офіційно-діловому стилю; спеціальних мовних засобів, що забезпечують зв'язність висловлювання; соціокультурних аспектів мовленнєвої поведінки носіїв мови; реєстрів мовлення та їх мовних засобів; паралінгвістичних явищ, характерних для певних ситуацій; компенсаторних стратегій; про мовленнєву і немовленнєву поведінку носіїв мови у процесі професійного спілкування; основних аспектів культури професійного мовлення фахівців сфери туризму; специфіки типових професійних ситуацій тощо.

Процедурні знання, пов'язані з практикою, включають знання про те, як планувати, організовувати та коригувати мовлення залежно від мети, спілкуватися з аудиторією відповідно до рівня офіційності, використовувати засоби невербальної комунікації; як застосовувати компенсаторні стратегії тощо.

Таким чином, ми конкретизували практичну, освітню, розвивальну, виховну та практичну цілі, а також зміст формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму в єдності предметного та процесуального аспектів.

Подальшого дослідження потребує питання відбору навчального матеріалу для формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні майбутніх фахівців сфери туризму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дьячкова Я. О. Формування професійно спрямованої англомовної компетентності в говорінні у майбутніх правознавців: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Я. О. Дьячкова. – К., 2014. – 402 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / пер. з англ. О. М. Шерстюк; наук. ред. укр. вид-ня С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / І. П. Задорожна. – К., 2012. – 770 с.
4. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.
5. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: курс лекцій: навч.-метод. посібник для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня «магістр»; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. – К.: Ленвіт, 2011. – 344 с.
6. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2010. – № 2. – С. 1–17.
7. Склярєнко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмій / Н. К. Склярєнко // Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С. 3–7.
8. Устименко О. М. Навчання іншомовного монологічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу / О. М. Устименко // Іноземні мови. – 2013. – №1. – С. 3–9.
9. Черниш В. В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої англомовної компетенції в говорінні: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02 / В. В. Черниш. – К., 2015. – 623 с.
10. Miriam J. English for International Tourism / J. Miriam, P. Strutt. – Longman, 2005. – 127 p.
11. Oxford R. Language learning strategies and beyond: A look at strategies in the context of styles / R. Oxford, S. S. Magnan (Ed.). Shifting the instructional focus to the learner. – Middlebury, VT: Northeast Conference on the Teaching of Foreign Languages, 1990. – P. 35–55.
12. Oxford R. L. Language Learning Strategies / Rebecca. L. Oxford. – Boston: Heinle and Heinle Publishers, 1990. – 343 p.
13. Vandergrift L. Teaching and Learning Second Language Listening: Metacognition in Action / L. Vandergrift, C. Goh. – New York: Routledge, 2012. – 315 p.
14. Walker R. Tourism / R. Walker, K. Harding. – Oxford University Press, 2010. – 145 p.

REFERENCES

1. Djachkova Ja. O. Formuvannja profesijnjo sprjamovanoi anglomovnoi kompetentnosti v govorinni u majbutnih pravoznavciv. Diss. kand. ped. nauk [The formation of professionally oriented English speaking competence of future lawyers. Cand. ped. sci. diss.], Kyiv, 2014. 402 p.
2. Zagalnojevropski Rekomendacii z movnoi osvity: vyvchennja, vykladannja, ocinjuvannja [Common European Framework of Reference for Languages], per. z angl. O. M. Sherstjuk; nauk. red. ukr. vyd-nja S. Ju. Nikolajeva. Kyiv, Lenvit Publ, 2003. 273 p.

ПРОФЕСІЙНА ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
НЕПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

3. Zadorozhna I. P. Teoretyko-metodychni zasady organizacii samostijnoi roboty majbutnih uchyteliv z ovolodinnja anglo-movnoju komunikatyvnoju kompetencijeju. Diss. dokt. ped. nauk [Theoretical and methodological foundations of self-study work organization on acquiring English language communicative competence. Dokt. ped. sci. diss.]. Kyiv, 2012. 770 p.
4. Bigych O. B., Borysko N. F., Borec'ka G. E. ta in. Metodyka navchannja inozemnyh mov i kultur: teorija i praktyka. Pidruchnyk dlja stud. klasychnyh, pedagogichnyh i lingvistychnyh universytetiv, za zag. red. S. Ju. Nikolajevoi. [Methods of teaching foreign languages and cultures]. Kyiv, Lenvit Publ, 2013. 590 p.
5. Bigych O. B., Borysko N. F., Borec'ka G. E. ta in. Metodyka formuvannja mizhkulturnoi inshomovnoi komunikatyvnoi kompetencii, kurs lekcij, navch.-metod. posibnyk dlja stud. movnyh spec. osv.-kvalif. rivnja magistr, za red. S. Ju. Nikolajevoi. [Methods of forming intercultural foreign language communicative competence]. Kyiv, Lenvit Publ, 2011. 344 p.
6. Nikolajeva S. Ju. Cili navchannja inozemnyh mov v aspekti kompetentnisogo pidhodu [Aims of learning foreign languages in the aspect of competence approach]. Inozemni movy. Kyiv, Lenvit Publ, 2010. №2. pp. 11 – 17.
7. Skljarenko N. K. Suchasni vymogy do vprav dlja formuvannja inshomovnyh movlennjeyv navychok i vmin [Modern requirements to the exercises to form foreign language skills]. Inozemni movy, 1999, № 3, pp. 3 – 7.
8. Ustymenko O. M. Navchannja inshomovnogo monologichnogo movlennja v aspekti kompetentnisogo pidhodu [Teaching foreign language monologue speech in terms of communicative approach]. Inozemni movy, 2013, №1, pp. 3 – 9.
9. Chernysh V. V. Teoretyko-metodychni zasady formuvannja u majbutnih uchyteliv profesijno orijentovanoi anglo-movnoi kompetencii v govorinni. Diss. dokt. ped. nauk [Theoretical and methodological foundations of forming future teachers' English language speaking competence. Dokt. ped. sci. diss.]. Kyiv, 2015. 623 p.
10. Miriam J., Strutt P. English for Intrnational Tourism. Longman Publ, 2005. 127 p.
11. Oxford R. Language learning strategies and beyond: A look at strategies in the context of styles. R. Oxford, S. S. Magnan (Ed.). Shifting the instructional focus to the learner. Middlebury, VT, Northeast Conference on the Teaching of Foreign Languages, 1990. pp. 35 – 55.
12. Oxford R. L. Language Learning Strategies. Boston, Heinle and Heinle Publishers, 1990. 343 p.
13. Vandergrift L., Goh C. Teaching and Learning Second Language Listening: Metacognition in Action New York, Routledge, 2012. 315 p.
14. Walker R., Harding K. Tourism. Oxford University Press, 2010. 145 p.

Стаття надійшла в редакцію 26.09.2017 р.

УДК: 378:338.48=811.111

DOI 10:25128/2415-3605.17.4.24

ГОР КОДЛЮК

ihor.kodliuk@gmail.com

викладач

Технічний коледж Тернопільського національного технічного університету

імені Івана Пулюя

вул. Леся Курбаса, 13, м. Тернопіль

**ДІАГНОСТИКА СФОРМОВАНOSTІ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В
ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ
В КОЛЕДЖАХ**

Репрезентовано діагностичний інструментарій сформованості англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх фахівців з туризму в коледжах. Встановлено, що рівень володіння іноземною мовою (у т. ч. англомовним діалогічним мовленням) студентів коледжу з урахуванням вимог Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти має відповідати B1+ (просунутий рубіжний), а об'єктами діагностики англомовної компетентності в діалогічному мовленні є її структурні компоненти – мовна, мовленнєва, лінгвосоціокультурна, навчально-стратегічна та професійно орієнтована компетентності. Визначено критерії сформованості зазначеної якості в майбутніх фахівців з туристичного обслуговування (використання у мовленнєвому потоці відповідного лексичного і